

CHP MUĞLA İL KONGRESİ ZABITLARINDA MARMARİS'E DAİR KAYITLAR (1940-1951)

Kaan Cem GENİŞ¹

ÖZET

Marmaris, geçmişten günümüze hâkimiyeti altında bulunduğu devletler için büyük önem arz etmiştir. İlkçağda Karya medeniyetinin ev sahipliği ile başlayan tarihi dönem, Beylikler Dönemi hâkimiyeti, Osmanlı hâkimiyeti ve Cumhuriyet dönemi ile devam etmiştir. 1923 yılında Cumhuriyet idaresine geçilmesiyle birlikte iktidarda bulunan Cumhuriyet Halk Partisi, Muğla'da iddialı bir örgüt kurmuş ve buradaki çalışmalar Genel Merkez'e raporlar halinde sunulmuştur. Genel Merkez'e raporlanan faaliyetlerin önemli bir kısmı da Marmaris'te gerçekleşmiştir. Bu çalışmada Marmaris'in İlkçağ, Osmanlı dönemi, Millî Mücadele ve Cumhuriyetin ilk yıllarındaki durumu hakkında özet bilgiler verilecek, ardından Cumhuriyet Halk Partisi'nin 1940'lı yıllarda gerçekleştirdiği Muğla İl Kongrelerinde yer alan Marmaris'e dair kayıtlar incelenecektir. Marmaris'in sosyal ve ekonomik ihtiyaçları, Marmaris'teki parti örgütlenmesi ve Marmaris'te faaliyette bulunan dönemin önemli şahsiyetleri ile ilgili bilgiler Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı'ndan elde edilen arşiv vesikaları ışığında değerlendirilecektir. Arşiv vesikalarının yanı sıra çeşitli araştırma eserlerle de çalışma zenginleştirilmeye çalışılacaktır. Siyasi evraklar ışığında Marmaris'in sosyal ve siyasal tarihinden kesitler sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Cumhuriyet Halk Partisi, Muğla, Marmaris.

RECORDS of MARMARIS in the CHP MUĞLA PROVINCIAL CONGRESS (1940-1951)

ABSTRACT

Marmaris has been of great importance for the states under its rule from the past to the present. The historical period, which began with the hosting of the Carian civilization in the First Age, continued with the rule of the principalities period, the Ottoman rule and the Republican period. After the transition to Republican administration in 1923, the Republican People's Party, which was in power, established an ambitious organization in Muğla, and the work here was presented in reports to the headquarters. A significant part of the activities reported to the headquarters also took place in Marmaris. In this study, summary information about the situation of Marmaris in the first years of the Republic, the

¹ Kaan Cem Geniş, Doktora Öğrencisi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih ABD, kcgenis@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-7608-1220.

Ottoman period, the national struggle and the first years of the Republic will be given, and then the records of Marmaris taking place at the Muğla provincial congresses held by the Republican People's party in the 1940s will be examined. Information about the social and economic needs of Marmaris, party organization in Marmaris and important personalities of the period operating in Marmaris will be evaluated in the light of archival passports obtained from the Presidential State Archives of the Republic of Turkey. In addition to archival documents, the work will be enriched with various research works. In the light of political documents, sections of the social and political history of Marmaris will be presented.

Keywords: *Republican People's Party, Muğla, Marmaris.*

1. GİRİŞ

Marmaris yüzyıllar boyunca pek çok devlete ev sahipliği yapmış bir sahil kentidir. Tarihi kayıtlar incelendiği vakit ilkçağlarda Muğla ve Marmaris bölgeleri Karya olarak adlandırılmıştır. Muğla ili ve çevresi için kullanılan Karya kelimesi, geniş manada Anadolu'nun güneybatı kesiminde, Frigya, Likya ve Lidya ile komşu olan savaştı bir uygarlık olarak tanımlanmaktadır. (Apak, 2015: 18) MÖ 3400 yıllarına tekabül eden zamanlarda Muğla ve Marmaris bölgelerinde Karyalıların hüküm sürdüğü görülmektedir. Karyalılar Marmaris'teki hâkimiyetlerini pekiştirdikten sonra Fenikelilerin elinde bulunan Ege adaları ve Rodos'a göz dikmişlerdir. Yapılan saldırıların ardından bu yerler de Karyalıların hâkimiyetine girmiş ve Marmaris önemli bir üs haline gelmiştir. (Uykucu, 1970: 34-37)

Makedonya Kralı Büyük İskender'in de yolu Marmaris'e düşmüştür. MÖ 334 yılında Anadolu'ya gelerek Lidya şehirlerini kuşatan İskender, bu bölgede Marmarislilerin direnişi ile karşılaşmıştır. Makedonlar üzerine bir yarma harekâtına girişen Marmarisliler başarılı olarak dağlara çekilmişlerdir. Büyük İskender boş şehre girerek şehri fethetmiş ve şehrin önemli noktalarını onartmıştır. Daha sonraları Bizans hâkimiyetine giren Marmaris, bölgede Türk hâkimiyetinin sağlanacağı zamana kadar geçen sürede Romalı generaller tarafından idare edilmiştir. (Uykucu, 1970: 42-45)

Karya bölgesinde Türk hâkimiyetinin başlangıcı Menteşe Bey zamanına dayanmaktadır. Menteşe Bey, emrindeki birliklerle beraber zaman zaman Ege kıyılarına akınlar düzenlemiştir. 1282 yılında Aydın önlerine gelen Menteşe Bey, bu bölgeyi uzunca bir süre kuşatmış ve ele geçirmiştir. Daha sonra bu bölgeler "Menteşe eli" olarak adlandırılmaya başlamıştır. (Uykucu, 1968: 72) Marmaris bu devirde Menteşe

Beyliğı'nin bir sahil kasabası olarak, bölgede stratejik bir öneme haiz olmuştur. (Uykucu, 1970: 46)

2. OSMANLI HÂKİMİYETİNDE MARMARİS

Muğla-Marmaris bölgesinde hâkimiyet kuran Türk devletlerinden biri de Osmanlı İmparatorluğu'dur. Bu dönemde Marmaris Kalesi ve Marmaris Limanı onarım görmüş ve kuvvetlendirilmiştir. Gazi Ahmet Bey döneminden sonra Marmaris'te Osmanlı hâkimiyeti kesin olarak tesis edilmiştir. (Gülkoku, 2015: 70)

Osmanlı döneminde Marmaris önemli bir üs olarak kullanılmıştır. Özellikle Rodos'un fethinde çok stratejik bir rol üstlenmiştir. Osmanlı kara ordusunu Marmaris'ten geçirmeye karar veren Kanuni Sultan Süleyman, 16 Haziran 1522 yılında yaklaşık 100.000 kişilik bir orduyla Marmaris'e doğru yola çıkmıştır. 26 Temmuz 1522 günü Osmanlı ordusu Marmaris'e ayak basmıştır. Orduya bir günlük istirahat veren Sultan Süleyman, Marmaris Kalesi'nin daha büyük şekilde tekrar yapılması emrini vermiştir. Günümüzde Taşhan mevki olarak geçen bölgede bulunan taş han ve sarnıçlar Rodos seferi esnasında yapılmıştır. (Uykucu, 1970: 50-52) Aynı dönemlerde Marmaris'e yolu düşen önemli kişilerden biri de Sadrazam Makbul İbrahim Paşa'dır. İbrahim Paşa, Sultan Süleyman'ın emriyle Mısır'daki iç gelişmeleri yakından takip etmek ve sorunları çözmesi için görevlendirilmiştir. Mevsimsel sıkıntılar sebebiyle gemi ile Mısır'a gidemeyen Paşa, Marmaris'te karaya çıkmıştır. Marmaris'ten kara yolu ile Kahire'ye ulaşmıştır. (Uykucu, 1970: 52)

Muğla sancağı 1751 yılına kadar genellikle sancak beyleri tarafından idare edilmiştir. Bu tarihten sonra mütesellimler idaresine giren bölgede, dönemin mütesellimi Ömer Ağa, Marmaris'te tabiye yapımı için görevlendirilmiştir. Bu dönemde Marmaris'in muhafazası için Köyceğiz ve Dalaman'da bulunan Yörüklerin kullanılması düşünülmüştür. Bu tarihten sonra Marmaris'in idare sisteminde değişiklik yaşanmış ve Marmaris Rodos'a bağlanmıştır. (Uykucu, 1970: 53) 1867 yılına gelindiğinde Marmaris, Muğla'ya bağlı bir ilçe haline getirilmiş ve kaymakamlar tarafından idare edilmeye başlanmıştır. (<https://www.marmaris.bel.tr/icerik/22/24/marmarisin-tarihsel-konumu.aspx>)

Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde yapılan seçimlerde Menteşe sancağı ile ilgili kayıtlara rastlamak mümkündür. Halkın iştirak etmediğı 1877 seçimlerinde Menteşe; İzmir, Aydın, Saruhan ve Menteşe sancaklarının birleşmesiyle oluşan Aydın vilayetinin içerisinde yer almıştır. Fakat seçim sonuçları açıklandığı vakit Menteşe sancağını temsil

eden bir vekil çıkmadığı görülür. 1908 seçimlerine İttihat ve Terakki Cemiyeti ile Ahrar Fırkası katılmış, Milaşlı Halil Bey (Menteşe) ve Ulalı Hamza Hayati Bey Mentеше sancağını temsilen meclise girmişlerdir. 1912 seçimlerinden önce Mentеше bölgesinde İttihat ve Terakki Cemiyeti ile Hürriyet ve İtilaf Fırkası arasında gerginlikler baş göstermiştir. Mentеше bölgesinde henüz inkişaf etmemiş olan Hürriyet ve İtilaf Fırkası, seçimlere gayrı resmi olarak girmek istemiş ve Halil Bey'in seçilmesini önlemeye çalışmıştır. Bu yolda Milaşlı müftüler ve müderrisler de bu işe alet olmuşlar ve Hürriyet ve İtilaf'a destek olmuşlardır. Olayların büyümesi üzerine İTC İzmir Umumi Kâtipliği, İzmir Jandarma Alay Komutanını bölgeye göndermiş ve olaylar güçlkle önlenmiştir. Yapılan seçimlerde İttihat ve Terakki üyesi sıfatıyla Halil Bey tek başına Mentеше sancağı azası olarak mecliste yer almıştır. 1914 seçimlerinde tekrar Halil Bey aza olarak seçilmiştir. Osmanlı Devleti'nin gerçekleştirmiş olduğu son 1919 seçimlerinde Mentеше, Bodrumlu Hilmi Bey (Uran) ve Müderris Halil İbrahim Efendi tarafından temsil edilmiştir. (Türkeş, 1973: 91-94)

3. MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE MARMARİS

I. Cihan Harbi'nin kaybedilmesiyle memleket peyderpey işgal hareketlerine maruz kalmıştır. Marmaris de bu işgallerden nasibini almıştır. Paris Konferansı ile İtalya'ya vaat edilen Marmaris toprakları, 11 Mayıs 1919 günü İtalyanlar tarafından işgal edilmiştir. İtalyanlar 190 piyade, 20 jandarma ve 10 sağlık elemanını Marmaris Limanı'nda karaya çıkarmışlardır. (Çelebi, 1993: 403) Marmaris bu dönemde işgale karşı koyabilecek bir durumda değildir. İtalyanlar, günümüzde Sarıana mevki olarak geçen bölgede karargâhlarını kurmuşlar ve fiilen Marmaris'te hâkimiyeti sağlamışlardır.² (Türkeş, 1973: 186-188) Marmaris, 15 Mayıs 1919 tarihinde gerçekleşen İzmir'in işgaline de büyük tepki göstermiştir. Aynı gün Marmaris'te bulunan İtalyan Yüzbaşı Pretti'ye Marmaris Heyet-i Milliye Reisi Eyüb Bey ve azaların imzasıyla bir protesto telgrafi çekilmiş ve İzmir'de başlayan Yunan işgali kınanmıştır. Sadece erkekler değil Marmarisli kadınlar da İtalyan temsilcisine bir protesto telgrafi çekmiş ve İzmir halkının yanında olduklarını belirtmiştir. (Çelebi, 2008:

---

² İngiltere ve Fransa 1915 yılında Marmaris ve çevresine torpido ve kruvazörler göndererek bölgede keşif çalışmaları yapmışlardır. Rum eşkıyalarla işbirliği halinde olan bu devletler, Marmaris limanında bulunan kayıklarda yağma hareketlerine girişmişler ve bazı Marmarisli denizcileri şehit etmişlerdir. Bkz. Temel, 2009: 120-123; Marmaris'e çıkarılan asker ve eşkıyanın yol açtığı tahribatı detaylı incelemek için bkz. Temel, 1998: 88.

87-88) Marmaris bu işgal döneminde kadını ve erkeğiyle dik bir duruş sergilemeyi başarmıştır.

Ulusal direniş hareketinin yaygınlaşmasını Kuvâ-yı Milliye birlikleri sağlanmıştır. Muğla ve civar ilçelerinin kurtuluşu da bölgesel direnişlere bağlıdır. Bundan mütevellit öncelikle Muğla'da bir kongre tertip edilmiş ve bu kongrede bir heyet seçilmiştir. Seçilen bu heyet Muğla ve çevresinde İtalyanlarla müzakereler yürütmeye memur edilmiştir. Bu heyetin ilk duraklarından biri de Marmaris olmuştur. Heyet, 5 Haziran 1919 sabahı Marmaris'e intikal etmiş ve İtalyan İşgal Karargâhı ile çeşitli müzakereler yürütmüştür. Marmaris Görüşmeleri olarak kayıtlara geçen bu görüşmenin ardından heyet bir rapor hazırlamış ve rapor aynı günün akşamı Muğla'da müzakere edilmiştir. Marmaris Heyeti adına Hafız Sabri Bey söz almış ve İtalyan işgali ile alakalı olarak gözlemlediklerini aktarmıştır. (Türkeş, 1973: 208-209)

Bu problemlili dönemde Marmaris'te elini taşın altına koyan Binbaşı Edip Bey'dir. Edip Bey, Marmaris halkının güvenini kazanmış kişilerle birlikte Marmaris Kuvâ-yı Milliye teşkilatını kurmuş ve vatan savunması için gerekli adımları atmaya başlamıştır. Edip Bey, Dede Rıfki Efendi, Hafız Kâmil Efendi, Aydınlı Halil Bey, Saitoğlu Münir Bey ve Hamdi Yüzak'tan oluşan bu teşkilatın önemli faaliyetlerinden biri, Marmaris silah deposunun gizlilikle boşaltılması olmuştur. Bu silahlar her gece 100-200 tane devenin sırtına yüklenmiş ve Muğla Kuvâ-yı Milliyesi tarafından Aydın Cephesi'ne gönderilmiştir. Marmaris Kuvâ-yı Milliye teşkilatının bu faaliyetlerine zaman zaman Muğla Kuvâ-yı Milliye teşkilatı da yardımcı olmuş ve Muğla'nın ünlü efelerinden Topaloğlu Mehmet Efe, 100 kızanı ile birlikte sıklıkla Marmaris'e gelmiş, burada başlattığı zeybek hareketi ile Etnik-i Eterya destekçilerini sindirmiş ve korsancılık faaliyetlerinde bulunanların başını ezmiştir. Mehmet Efe'nin bu faaliyetleri Marmaris'te bozulan düzeni ve huzuru bir nebze de olsa geri getirmeye muvaffak olmuştur. (Türkeş, 1973: 282-284) Büyük Taarruz'un arifesinde artık bölgede tutunamayacak duruma gelmiş olan İtalyanlar, 22 Temmuz 1922 tarihinde Marmaris'teki birliklerini çekmişler ve fiili işgal sona ermiştir. (<https://www.marmaris.bel.tr/icerik/22/25/kronolojik-marmaris-tarihi.aspx>)

4. CUMHURİYETİN İLK YILLARINDA MARMARIS'İN SİYASİ VAZİYETİ

Millî Mücadele'nin başarıya ulaşmasının ardından Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulmuş ve Türk halkı bağımsızlığına kavuşmuştur. Bu dönemde memleketteki siyasi hayatı Anadolu ve

Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti yürütmüştür. Bu cemiyet daha sonra Halk Fırkası adı altında siyasi bir parti hüviyeti kazanmış ve çalışmalar bu partinin önderliğinde devam etmiştir. Marmaris'te bulunan Marmaris Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti üyeleri de bölgede Halk Fırkası'nın kurucuları olmuştur. Dede Rıfkı Efendi, Binbaşı Edip Bey, Hafız Kamil Efendi, Hafız Mehmet Efendi, Aydınlı Halil Bey, Saitoğlu Münir Bey ve Hamdi Bey (Yüzak)'den oluşan bu grup Halk Fırkası Marmaris Mümessilleri olarak kayıtlara geçmiştir. (Arslan, 2011: 82)

Cumhuriyet 7. yılında büyük bir gerici ayaklanmaya sahne olmuştur. 1930 yılında yaşanan Menemen Olayı'na Marmaris halkının tepkisi büyük olmuştur. Marmaris'ten pek çok protesto telgrafi çekilmiş ve Cumhuriyet idaresine yönelik bağlılık tekrar vurgulanmıştır. (Arslan, 2011: 83)

Çok partili hayata gelinceye kadar yapılan tüm seçimleri tek parti olmasının doğal sonucu olarak Cumhuriyet Halk Partisi kazanmıştır. Marmaris'te de CHP adayları galip gelmiştir. 1935 seçimlerinde Umumi Vilayet Meclisi seçiminde Marmaris'ten Cemal Türker asıl üye olarak meclisteki yerini almıştır. 1939 seçimlerinde Marmaris'ten ikinci seçmen olarak 24 kişi Adaköy, Armutalan, Beldibi, Gölenye, Karaca, Bayır, Osmaniye, Orhaniye, Hisarönü, Turgut, Bozburun, Fenaket (Taşlıca), Söğüt ve Selimiye bölgelerinde oy kullanmışlardır. (Arslan, 2011: 83-84)

1923, 1927, 1931, 1935 ve 1939 seçimleri Muğla bölgesi genelinde incelendiği vakit CHP adaylarının kazandığı görülür. Yunus Nadi Abaloğlu, Mehmet İleri, Şükrü Kaya, Hüseyin Avni Ercan ve Cemal Karamuğla gibi hem partide hem de siyasette önemli yerleri olan bu kişiler Muğla Milletvekili olarak parlamentoda yer almışlardır. Ayrıca 1939 seçimlerinin ardından vefat eden Hüseyin Avni Ercan yerine, Milli Mücadele'de önemli roller üstlenmiş olan Orgeneral İzzet Çalışlar Muğla Milletvekili olarak seçilmiştir. (Akça, 2002: 91-95)

1923 yılından 1950 yılına kadar kesintisiz olarak CHP iktidarı görülmektedir. Parti-devlet ilişkisinin iç içe olduğu bu dönemde Marmaris'teki siyasi faaliyetleri Muğla Cumhuriyet Halk Partisi İl Örgütü idare etmiştir. 1940'lı yıllarda Muğla İl Örgütü pek çok kez kongre düzenlemiştir. Bu kongrede ilçe örgütleri de temsil edilmiş, Marmaris'in sorunları ve sorunlara çözüm arayışları bu kongrelerde değerlendirilmiştir. Marmaris'in yanı sıra Köyceğiz, Bodrum, Milas, Yatağan gibi önemli ilçelerin de sorunları masaya yatırılmıştır. Ayrıca kongreden yaklaşık 8 ay önce Nisan 1940'ta CHP Parti Müfettişi Ali Rıza Levent Marmaris'e gelmiş ve CHP Marmaris Teşkilatı'nı teftiş etmiş ve çeşitli incelemelerde bulunmuştur. (Arslan, 2011: 84)

5. CHP MUĞLA İL KONGRELERİ

5.1. 1940 CHP Muğla İl Kongresi

Cumhuriyet Halk Partisi evraklarında Marmaris'e dair kayıtlar 1940 Muğla İl Kongresi zabıtlarıyla başlar. 25 Aralık 1940 tarihinde toplanan CHP Muğla İl Kongresi'ni vilayet başkanı Abidin Çakır açmıştır. Kongrenin başlayabilmesi için ekseriyet yoklaması yapılmış ve kahir ekseriyetin kongrede olduğu tespit edilerek kongre başlamıştır. (Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi*, 490.01.202.799.2/3) Kongrenin ilk celsesinde, dilek encümenine ilçe teşkilatlarından gelen istekler madde madde müzakere edilmiştir. İlk sırada Marmaris'in sorun ve istekleri dile getirilmiştir. Marmaris ile ilgili olarak toplamda 14 madde görüşülmüş ve karara bağlanmıştır. 1. maddede Marmaris-Datça arasındaki posta teşkilatı gündeme getirilmiştir. En son yapılan ihale ile bu iki vilayet arasındaki postacılık faaliyetleri hayvanlarla sağlanmaktadır. Bu da çeşitli gecikmelere ve sorunlara sebebiyet vermiştir. Marmaris'i temsilen kongreye iştirak eden İsmet Öner, postacılık faaliyetlerinin kış mevsiminde olumsuz hava ve yol şartlarından dolayı hayvanlarla devam etmesini, yazın ise havalar düzelince otomobil ile sağlanmasını teklif etmiştir. Datça temsilcisi Akif Sezer, CHP Muğla Parti Müfettişi Dr. Rıza Levent ve Abidin Çakır da bu görüşü desteklemiştir. Bu görüş oy birliği ile kabul edilmiştir. (BCA, 490.01.202.799.2/5)

Görüşülen 2. madde de Marmaris-Datça işleri ile ilgilidir. O dönemde Datça, zirai işlemlerini Marmaris'teki Ziraat Bankası üzerinden halletmektedir. Arada 90 km'lik bir mesafe olduğu için bu işlerde çeşitli zorluklar baş göstermiştir. Datça'da açılacak bir Ziraat Bankası şubesi ile olayın çözümlenmesi istenmiştir. Datça adına söz alan Akif Sezer, Datça'da şube kurulmasının elzem olduğunu ifade etmiştir. Parti müfettişi ise bu konuya 1939 yılı içerisinde cevap verildiğini, bu kongrede görüşülmesine gerek olmadığını ifade etmiştir. (BCA, 490.01.202.799.2/6)

Marmaris ile ilgili bir diğer madde de yine ulaşım ve posta faaliyetleri görüşülmüştür. Marmaris karayolunun otomobil seferleri için uygun olduğu ve bunun da vilayetin ticari ve iktisadi faaliyetlerine büyük katkısı olduğu işaret edilmiştir. Fakat posta faaliyetlerinin hala hayvanlarla yapılmasının büyük sıkıntılara sebep olduğu belirtilmiştir. Bunun için hayvanlarla yapılması kararlaştırılan postacılık faaliyetleri

---

* Bundan sonraki atıflarda BCA kısaltması ile gösterilecektir.

sözleşmesinin feshedilmesi ve sözleşmenin otomobili içerecek şekilde tekrar düzenlenmesi istenmiştir. Konu hakkında söz alan Marmaris delegesi İsmet Öner, postacılık faaliyetlerinde süratin en önemli konu olduğunu ve bu maddenin kabul edilmesini istemiştir. Bu madde ittifak ile kabul edilmiştir. (BCA, 490.01.202.799.2/8-9)

Marmaris'te 1940 yılının başında sıtma hastalığında gözle görülür oranda bir artış bulunmaktadır. Hastalıkla başa çıkabilmek için Marmaris kazasının da sıtma ile mücadele mıntkasına dâhil edilmesi teklif edilmiştir. Konu ile ilgili söz alan Marmaris delegesi Haydar Tuncel, bu maddenin insan sağlığı ile ilgili olduğunu belirtmiş ve aynen kabulünü talep etmiştir. Madde ekseriyetle kabul edilmiştir. (BCA, 490.01.202.799.2/9)

Görüşülen bir diğer madde de çiftçilik ile alakalıdır. Marmaris'te çift hayvanı olarak öküz kullanılmaktadır. Dilek encümeninden istenen ise bu hayvanların sayım vergisinden muaf tutulmasıdır. Madde ile ilgili söz alan İsmet Öner, Marmaris'te arazinin dağlık ve engebeli olduğunu belirtmiş ve bundan mütevellit çift hayvanı olarak sadece öküz kullanılabilirdiğini ifade etmiştir. Öküzlerin sayım vergisinden muaf tutulmasıyla birlikte köylünün de kalkınacağı ve bu hareketin hükümet prensiplerine de uygun düştüğünü söylemiştir. İsmet Öner'in isteği kongreye sunulmuş ve ekseriyetle kabul edilmiştir. (BCA, 490.01.202.799.2/9)

Marmaris'te uzun süreden beri yapılan ve geçim kaynağı olarak görülen süngercilik faaliyetleri akamete uğrama noktasına gelmiştir. Ziraat Bankası Marmaris Şubesi bu işin sürdürülebilirliğini sağlamak için vatandaşa çeşitli kredi imkânları sağlamıştır. Encümeninden istenen ise bankanın bu yardım faaliyetlerini daha da genişletmesi ve sorunları çözmesidir. Konu hakkında Marmaris delegesi Kadir Yalçın söz almış ve Ziraat Bankası'nın yapacağı yardımın süngerciliğin inkişafına büyük katkı sağlayacağını ifade etmiştir. Bu görüş de ekseriyetle kabul edilmiştir. (BCA, 490.01.202.799.2/10)

Arşiv vesikalarının tetkikinde Marmaris'te o dönemde bir eczane olmadığı görülmüştür. Delege İsmet Öner, Marmaris'te ilaç temin etmenin çok müşkül olduğundan söz etmiş ve kazaya bir dispanser açılmasının teminini istemiştir. Öner, tatbik edilmekte olan mevcut eczacılık kanununa göre hiçbir eczacının Marmaris'e gelerek eczane açmasının mümkün olmadığını, acil hastaların tedavisinin gerçekleşmesinde büyük zorlukların olduğunu ifade etmiş ve acil bir dispanserin Marmaris'e kazandırılmasını istemiştir. Bu teklif kongre tarafından ekseriyetle kabul edilmiştir. (BCA, 490.01.202.799.2/10)

O dönemde Marmaris'in en önemli geçim kaynağı tarımdır. Nüfusun önemli bir kısmı çiftçilik yapmaktadır. Marmaris'e bağlı Hisarönü köyünde de pek çok çiftlik arazisi yer almaktadır. Fakat bölgedeki kişiler çiftçilikle uğraşmasına rağmen maddi yetersizliklerden ötürü topraksızdır. Hükümetten istenen devletin bu toprakları istimlak etmesi ve akabinde toprakların köylülere tevzi edilmesidir. Marmaris delegesi olarak söz alan İsmet Öner, köylünün istihsalatını artırabilmesi, yerine yurduna bağlı olması için, toprağa bağlı olması gerektiğini vurgulamış ve bu görüşülen maddenin aynen kabul edilmesini istemiştir. Konu hakkında başka söz alan olmamış ve madde ekseriyetle kabul edilmiştir. (BCA, 490.01.202.799.2/10)

Kongrede Marmaris'in istek ve dilekleri hakkında konuşulan bir diğer konu ormancılık faaliyetleri üzerinedir. Marmaris'e bağlı Hisarönü ve Gelibolu köylerinde halkın odun, kömür ve kereste ihtiyacını karşılayabileceği devlete ait orman arazileri bulunmamaktadır. Bölgede bulunan orman arazileri çiftlik içerisinde yer alıyor olup, hepsinin hususi sahibi bulunmaktadır. Devlete ait olan orman arazileri de bu köylere oldukça uzak mesafededir. Bu konuya çözüm bulabilmek için köylülerin ödediği orman vergisinin kaldırılması ve köylülerin ihtiyacı olduğu ürünleri çiftlik sahiplerinden temin edilebilmesi üzerinde çalışılmış ve orman kanununa bir madde eklenmesi istenmiştir. Vilayet başkanı Abidin Çakır konuyla ilgili olarak söz almış ve mevcut kanunun köylünün orman kesmesine müsait olmadığını belirterek, görüşülen maddenin aynen kabulünü istemiştir. Reis teklifi encümenine oylatmış ve madde ekseriyetle kabul edilmiştir. (BCA, 490.01.202.799.2/11)

Marmaris halkının en büyük geçim sahasından biri de süngerciliktir. Bölgede sünger kayıklarının sefere çıkış ayları nisan ve mayıs aylarına tesadüf etmektedir. Gemiciler için kesilen gemici tezkeresinin müddeti ise mayıs ayında son bulmaktadır. Bu da gemiciler için büyük sıkıntılar yaratmaktadır. Gemiciler fuzuli olarak iki ay müddetle vergi vermek ve seferin ortasında tezkireyi değiştirmek mecburiyetinde kalmaktadırlar. Dilek encümenine verilen kayıta bu sıkıntıların önüne geçebilmek için liman dairesince süngercilere verilmekte olan tezkerelerde yılbaşı olarak mart ayının kabul edilmesi ve bu ayda alınan tezkerelerin bir yıl müddetle geçerli sayılması istenmiştir. Böylelikle süngercilerin düştüğü müşkülattan kurtulacakları ifade edilmiştir. Bu istek hakkında yine İsmet Öner söz almış ve maddenin aynen kabulünü istemiştir. Kongre kurulu maddeyi ittifakla kabul etmiştir. (BCA, 490.01.202.799.2/11)

Marmaris Limanı dâhilinde yolculuk eden kayık ve sandalların, patenta ve liman dairesinden müruriye tezkeresi almaları yeni kanunla zorunlu hale getirilmiştir. Marmaris delegelerinin isteği ise eski usullerin tekrar tatbik edilmesidir. Eski usulde kayıkçı ve sandalcılar sadece gümrük kontrolü altında muhafaza defterleri mucibince izin almaktaydılar. Kayıkçıların Gölenye, Boynuzbükü, Ada ve Adaağzı mevkilerine kadar seyahatlerine müsaade edilmesi talep edilmiştir. Bu istek kongre delegeleri tarafından ekseriyetle kabul edilmiştir. (BCA, 490.01.202.799.2/11)

Dilek encümenine gelen bir diğer mesele de Orhaniye köyünün durumudur. Yapılan istekte Marmaris'e daha yakın bulunan Orhaniye'nin Bozburun'dan ayrılarak Marmaris'e bağlanması talep edilmiştir. Bu konu hakkında söz alan İsmet Öner, böyle bir karar alınmasıyla köylünün mutlu edileceği, ayrıca hükümete de ekonomik bir yük yüklemeyeceğini zikretmiştir. Bu öneri grupta tartışılmış ve kabul edilmiştir. (BCA, 490.01.202.799.2/12)

Marmaris'e bağlı Hisarönü köyünde su sıkıntısı baş göstermiştir. Köye su getirme projesinin hızlı bir şekilde hayata geçirilmesi istenmektedir. Bunun için de vilayetin hususi muhasebesinden bir miktar para yardımı beklenmektedir. Marmaris delegesi olarak söz alan İsmet Öner, Hisarönü halkının suyu getirmek için gerekli maddi imkânlarının olmadığını belirtmiş ve devlet yardımının şart olduğunu ifade etmiştir. Bu madde de dilek encümeni tarafından ekseriyetle kabul edilmiştir. (BCA, 490.01.202.799.2/12)

Marmaris ve Marmaris'e bağlı köylerde 1936 yılında yapılmış olan arazi tahrirlerinden dolayı halkta bir sıkıntı meydana gelmiştir. Yapılan tahrir neticesinde yüksek vergi oranları belirlenmiş ve köylüler bu vergi altında ezilmeye başlamıştır. Yapılan itirazlardan da müspet bir netice alınamamıştır. Halkın bu ağır vergi yükünden kurtulabilmesi için arazilerin tekrar tahrir edilmesi ve adil bir vergi oranının belirlenmesi istenmektedir. Konu ile ilgili olarak söz alan İsmet Öner, Marmaris ve civar köylerinin arazilerinin ekseriyetle dağlık ve engebeli olduğunu söylemiş, toprağın asıl değerinden ziyade, geçmiş yıllarda alınan arazi vergisi oranlarının aynen tatbik edilmeye çalışıldığını ifade etmiştir. Halkın zor durumda kaldığını tekrar ifade eden Öner, bu duruma bir hal çare bulunmasını istemiştir. Encümen bu maddeyi delegelere oylatmış ve madde kabul edilmiştir. (BCA, 490.01.202.799.2/12)

25 Aralık 1940 tarihinde düzenlenen CHP Muğla İl Kongresi'nde Marmaris'e ait sorunlar görüldüğü gibidir. Şu ayrıntıya dikkat çekmek gerekir ki bu zabıtlarda sadece şikâyetler ve bu şikâyetlere nasıl çözüm

bulunabileceği hakkında kayıtlar mevcuttur. Bu şikâyetlerin hükümet veya vilayet nezdinde çözüldüğüne dair herhangi bir kayıt mevcut değildir. Yukarıda zikredilen Marmaris'e ait sorunlar adı üstünde dilek encümeninde tartışılan isteklerden ibarettir. Olumlu veya olumsuz bir neticesine vesikalarda rastlanmamıştır.

5.2. 1940-1951 Yılları Arasındaki Kongre Zabıtlarından Kayıtlar

1940 yılından sonra gerçekleşen kongrelere bakıldığı zaman Marmaris ile ilgili olarak çok fazla vesikaya rastlanmamaktadır. Vesikalarda rastlananlar genellikle Marmaris delegelerinin seçildikleri encümenlere dair kayıtlardır. Bu tarihlerde gerçekleşen kongrelerde Marmarisli delegelerin söz alma olayları da oldukça azdır. Örneğin 1942 yılı kongresinde Marmaris ile ilgili olarak sadece Genel Sekreterlik ile yapılan yazışmalar görülmektedir. Bu yazışmalarda CHP Muğla Kaza İdare Heyeti Reislerinden biri olarak Marmaris adına Halil Güven seçilmiştir. (BCA, 490.01.179.717.1/121)

1943 yılında gerçekleşen kongreye dair zabıtlar elde bulunmamakla birlikte aynı dönemde gerçekleşen ilçe kongrelerini izleyen ve Ankara'ya malumat vermek için bilgi toplayan CHP Kocaeli Milletvekili Dr. Fazıl Şerafeddin Bürge'nin önemli bir raporu mevcuttur. Bu raporda sırasıyla Bodrum, Milas, Köyceğiz, Fethiye, Marmaris ve Muğla merkezde gerçekleşen ilçe kongreleri değerlendirilmiştir. Bürge raporunda Marmaris ile ilgili olarak şu kaydı düşmüştür:

“Kaza kongresi 25 Aralık 1943'de 24 delegeden 17'sinin hazır olmasıyla Vilayet İdare Heyeti Reisi Abidin Çakır'ın başkanlığında yapılmış, müşahit olarak idare heyetinden Cavit Aker de bulunmuştur. Hesap hülasasında aza yardım parasının hiç bulunmaması dikkatimizi çekmesi üzerine sebebini sorduğumuz zaman, hiç aidat toplanmadığını hayretle öğrendik. Kongreden sonra kaza idare heyeti reisine aidat ile işiyle ciddi surette alakadar olmasını ihtar ettik. İşari reyle yapılan seçimde eski idare heyeti azaları Halil Güven, Eşref Sirgiç, Ahmet Göncü, Kadir Yalçın, Nevzat Selçuk, Apti Yaltırık, İsmet Öner aynen ipka edildiler. Yalnız yedeklere Kemal Kromer ve Ali Göncü yeni olarak girdiler. Bu arkadaşların aralarında tam bir anlaşma bulunduğunu, her hangi birisinin yerine konulacak bir arkadaşın bulunmadığını vilayet idare heyeti reisi temin ettiği için seçimde bir değişiklik olmamasını, bu arkadaşların iyi bir randıman vermemelerine rağmen bu yıl için kabul zaruretinde kaldım. Geçen defa da parti ve halkevi ile ilgisini sevinçle kaydettiğim Kaymakam Ali Rıza Tarhan'ın bu alakasının devam etmekte bulunduğunu ve iyi, olgun bir idare adamı olduğunu bu vesile ile tekrar

ederim. Bir sınır kasabası sayılan Marmaris'in, halkı sakın, rejime bağlı, maneviyatlarını da yüksek gördüğümü arz ederim.” (BCA, 490.01.179.717.1/113)

Aydın Bölgesi Parti Müfettişi sıfatına da haiz olan Dr. Fazıl Şerafeddin Bürge'nin raporunda Marmaris'te, idarede çok sağlıklı sonuçlar alınmadığı görülür. İdarede görev alan kişilerin verimli bir çalışma gerçekleştirmediği fakat birbirlerini kolladıkları için buldukları makamda kalmaya devam ettikleri ortaya çıkmıştır. Müfettişin işlerin devam etmesi için bazı problemleri görmezden geldiği de aşikârdır.

Muğla teşkilatının topladığı bir başka kongre ise 23 Aralık 1944 tarihlidir. Bu kongrenin zabıtları incelendiği vakit Marmaris ile ilgili olarak 2 kayıt bulunmaktadır. Kongrenin açılış gününde riyaset divanı ve encümen seçimleri yapılmış, Marmaris delegesi Haydar Tuncel, hesap encümenine seçilmiştir. (BCA, 490.01.179.717.1/88) CHP İdare Heyeti'nin seçim kâğıdı incelendiği vakit kongre için seçilen asil delegeler listesinde Marmaris için Halil Güven adı görülmektedir. (BCA, 490.01.179.717.1/92)

1945 yılında hem Muğla vilayetinde hem de Marmaris kazasında gerçekleşen kongreler hakkında detaylı bir malumat bulunmaktadır. Arşiv vesikalarında kongrelerin başlangıç ve bitiş tarihleri ve kongreye katılanların sayıları hakkında detaylı bir döküm yer almaktadır. Ocak kongreleri için 20 Eylül 1945-20 Ekim 1945 tarihleri belirlenmiştir. Marmaris'te toplanan kongrenin tarihi ise 26 Kasım 1945'tir. (BCA, 490.01.179.717.1/84)

1945 yılındaki CHP Ocak Kongresi'ne katılan, Marmaris'e bağlı ocakların dökümü şu şekildedir: (BCA, 490.01.179.717.1/71)

Tablo 1: Marmaris İlçesi İştirak Mevcudu

Ocağın Adı	Kayıtlı Aza Adedi	İştirak Sayısı
Kemeraltı	406	150
Tepe	465	200
Gelibolu	150	85
Hisarönü	152	77
Osmaniye	103	58

Bozburun	375	185
Fenaket (Taşlıca)	114	67
Söğüt	175	88
Selimiye	121	75
Bayır	108	64
Turgut	105	67
Orhaniye	125	90
Toplam	2400	1206

Eldeki vesikalarda incelenen bir diğer kongre 27 Mart 1948 tarihinde gerçekleşen CHP Muğla İl Kongresi'dir. Kongre açılışının ardından çeşitli encümenlerin kurulması ve bu kurullara delege seçilmesi işlemine geçilmiştir. İdare kurulu asil üyeliklerine seçilenlerden biri de Marmaris delegesi Haydar Tuncel'dir. (BCA, 490.01.179.717.1/38) Dilek ve önerge encümenine Marmaris'ten Nevzat Selçuk seçilmiştir. (BCA, 490.01.179.717.1/45) Seçimlerin ardından dilek encümenine gelen istekler görüşülmeye başlanmıştır. Muğla adına söz alan Etem Serin, Muğla'nın ihtiyaçları hakkında izahat vermiştir. Konuşmasının bir kısmında Marmaris kazasında ivedilikle eczane açılmasını istemiştir. (BCA, 490.01.179.717.1/47)

Kongrenin devamında söz alan Bodrum delegesi Hayri Adıyaman, yapmış olduğu açıklamada Bodrum ve Marmaris'in en önemli geçim kaynağı olarak süngerciliği göstermiş ve vilayetlerde bulunan süngerlerin satılmadığını ifade etmiştir. Afrika sahillerinde süngercilik yapan Yunanlıların, Türk süngerlerinin satışı üzerinde olumsuz etkiler yarattığını ve Türk süngerlerinin sadece Britanya adasında müşteri bulabildiğini söylemiştir. Süngerciliğin baltalanmasıyla birlikte bu işten ekmek yiyen yaklaşık 90 bin süngercinin iş kaybı yaşadığını, hükümetin bu konu hakkında çözüm üretmesi gerektiğini belirtmiştir. Kongre kurulu bu maddeyi istişare etmiş ve ekseriyetle kabul etmiştir. (BCA, 490.01.179.717.1/48)

Kongrede Marmaris adına söz alan Nevzat Selçuk, Marmaris'te bulunan değirmen suyunun hükümet nezdinde ıslah edilmesini istemiştir. Islah çalışmalarıyla beraber bölgedeki binlerce dönüm arazide narenciye

yetiştirilebileceğini komisyona iletmiştir. Komisyon bu teklifi ittifakla kabul etmiştir. (BCA, 490.01.179.717.1/49)

Marmaris'e dair elde edilen son bilgiler 2 Ocak 1951 tarihli CHP Muğla İl Kongresi zabıtlarında bulunmaktadır. Kongre bu tarihte Muğla Halkevi salonunda toplanmıştır. Açılıştan sonra gerçekleştirilen encümen seçimlerinde Marmarisli Fevzi Onay, dilek ve layihalar encümenine seçilmiştir. (BCA, 490.01.179.717.1/9) Encümende Marmaris'in istek ve ihtiyaçları da dile getirilmiştir. Marmaris'in istekleri 3 maddede toplanmıştır. İlk maddede, yapılan tüm başvurulara rağmen ilçede elektrik tesisatının kurulmadığı dile getirilmiş, bu önemli ihtiyacın sağlanması için gereğinin yapılması istenmiştir. İkinci olarak narenciye üreticilerine Ziraat Bankası Marmaris Şubesi tarafından verilen kredi miktarlarının artırılması talep edilmiştir. Son olarak da Muğla-Marmaris yolu üzerinde metruk halde bulunan Gelibolu Köprüsü'nün ivedilikle tamir edilmesi istenmiştir. Bu yolu kullanan tekerlekli araçların kış mevsiminde büyük müşkülât çektikleri ifade edilmiştir. (BCA, 490.01.179.717.1/15)

6. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Marmaris, tarihi ve kültürel geçmişiyle Muğla bölgesinde önemli bir yer teşkil etmektedir. İlk çağlardan bu yana pek çok medeniyete ve devlete ev sahipliği yapmış olan Marmaris, Cumhuriyet döneminde de Muğla'da siyasi hayatta ön plana çıkmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi Muğla İl Kongresi kayıtlarında Marmaris'e dair önemli bilgiler bulunmaktadır. Bu bilgiler çok derinlemesine olmamasına rağmen, dönemin koşullarını göstermesi bakımından önemli verilerdir. Marmaris ile ilgili kayıtlar çoğunlukla dilek encümenine sunulan istek ve ihtiyaçlardan oluşmaktadır. Bu istek ve ihtiyaçların hükümet nezdinde kabul edilip edilmediği bilinmese dahi, Marmarisli delegeler vilayetin ihtiyaçları için oldukça çaba sarf etmişler ve istek maddelerini kongre kurulunda kabul ettirmişlerdir. Kongreye iştirak eden Marmarisli delegelerin, kongre yönetiminde pek faal olmadıkları görülür. Genellikle sadece dilek encümenine seçilmişler ya da hiç seçilememişlerdir. Sadece 1948 yılındaki kongrede Haydar Tuncel, asil azalar mevkiinde görülmektedir.

İncelenen arşiv vesikalarında sadece siyasi değil, dönemin ekonomik ve sosyal coğrafyası hakkında da yeterli derecede malumat mevcuttur. Marmaris'te önemli geçim kaynağı olarak süngercilik ve çiftçilik yapıldığı görülmektedir. Bunun yanı sıra narenciye faaliyetleri de bulunmaktadır. Ayrıca incelenen kayıtlarda posta teşkilatının düzenlenmesi, köprü ve yol yapımları için isteklerde bulunulması, ilçede

bulunmayan elektrik tesisatının kurulması ve eczane kurulması isteği sosyal coğrafya hakkında önemli veriler vermektedir.

Hülasa, bu çalışma ile Marmaris'in siyasi tablosu üzerinden hem siyasi, hem ekonomik hem de sosyal faaliyetleri incelenmiştir. Marmaris'in istek ve ihtiyaçları Marmarisli delegeler tarafından dile getirilmiştir. 1940'lı yıllardaki Marmaris'in küçük bir panoraması gösterilmeye gayret edilmiştir. Marmaris ile ilgili bilgiler verilirken ayrıca dönemin başka şahsiyetlerine de yeri geldiğinde değinilmiştir. Nevzat Selçuk, Apti Yaltrık, İsmet Öner gibi kişiler günümüz Marmaris'inde saygıyla anılan ve adları çeşitli sokak, cadde ve apartmanlara verilen şahsiyetlerdir. Bu çalışmanın Marmaris Tarihi'ne küçük de olsa bir katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

KAYNAKÇA

I. T.C. Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA)

I.I. Cumhuriyet Halk Partisi Evrakı

- BCA, 490.01.202.799.2/3.
- BCA, 490.01.202.799.2/5.
- BCA, 490.01.202.799.2/6.
- BCA, 490.01.202.799.2/8.
- BCA, 490.01.202.799.2/9.
- BCA, 490.01.202.799.2/10.
- BCA, 490.01.202.799.2/11.
- BCA, 490.01.202.799.2/12.
- BCA, 490.01.179.717.1/9.
- BCA, 490.01.179.717.1/15.
- BCA, 490.01.179.717.1/38.
- BCA, 490.01.179.717.1/45.
- BCA, 490.01.179.717.1/47.
- BCA, 490.01.179.717.1/48.
- BCA, 490.01.179.717.1/49.
- BCA, 490.01.179.717.1/71.

BCA, 490.01.179.717.1/84.

BCA, 490.01.179.717.1/88.

BCA, 490.01.179.717.1/92.

BCA, 490.01.179.717.1/113.

BCA, 490.01.179.717.1/121.

BCA, 490.01.420.1749.1/5.

BCA, 490.01.420.1749.1/37.

II. Araştırma Eserler

Akça, B. (2002). *Sosyal, Siyasal ve Ekonomik Yönüyle Muğla (1923-1960)*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.

Apak, E.M. (2015). Karyalılar. (M.E. Berber, Haz.) *Karya'dan Cumhuriyete Marmaris*, Marmaris Ticaret Odası Yayınları, 14-64.

Arslan, R. (2011). Sosyal, Siyasal ve Ekonomik Yönüyle Marmaris (1923-1960), (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü , Muğla.

Çelebi, M. (1993). Millî Mücadele'de İtalyan İşgalleri, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 9 (26), 395-416.

Çelebi, M. (2008). Menteşe Sancağı'nda Yunan ve İtalyan İşgallerine Tepkiler, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (1), 81-96.

Gülkocan, M. (2015). Osmanlıdan Cumhuriyete Millî Mücadele Döneminde Marmaris, (M.E. Berber, Haz.), *Karya'dan Cumhuriyete Marmaris*, Marmaris Ticaret Odası Yayınları, 67-158.

Temel, M. (1998). 1916 Yılında İtilaf Devletleri Savaş Gemileri Tarafından Ege ve Akdeniz Sahillerindeki Bazı Yerleşim Merkezlerine Çıkarılan Asker ve Rum Eşkıyasının Yol Açtığı Zararlar, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 1 (2), 77-90.

Temel, M. (2009). İtilaf Devletlerinin Osmanlı Kıyı Yerleşimlerine Yaptıkları Saldırıları ve Mütakabiliyet Esasına Göre Osmanlı Devleti'nin Aldığı Önlemler, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 24 (1), 117-150.

Türkeş, Ü. (1973). *Kurtuluş Savaşı'nda Muğla*, İstanbul.

Uykucu, E. (1968). *Muğla Tarihi*, İstanbul.

Uykucu, E. (1970). *Marmaris Tarihi*, İstanbul.

III. İnternet Kaynakları

<https://www.marmaris.bel.tr/icerik/22/25/kronolojik-marmaris-tarihi.aspx>

<https://www.marmaris.bel.tr/icerik/22/24/marmarisin-tarihsel-konumu.aspx>

EKLER

Ek- I: CHP Marmaris İlçe Teşkilatı'nın Kurucularından Hamdi Yüzak'ın Biyografisi (BCA, 490.01.420.1749.1/5)

C. H. P. Marmaris İlçe İdare Kurulu Başkanlığı

Adı ve Soyadı	Hamdi Yüzak
Doğduğu yer ve tarihi	Marmaris : 311
Tahsil derecesi hangi okullardan hangi tarihlerde diploma aldı?	Marmaris Rüştüye mektebinde diploma almıştır.
Mesleki	Ziraatçı
Partiye girdiği tarih	Marmariste partinin ilk teşekkülünde
Partide aldığı faal vasifeler (tarihleriyle beraber)	İlçe idare kurullarında çalışmıştır.
Parti namına bulunduğu hizmetler (ayrılışta sebepleri)	Yok
Devlet teşkilatında bulunduğu vasifeler ve bu vasifelerden ayrılma sebepleri	930-942 senesine kadar Belediye başkanlığında
Daha önce; başka bir siyasal partiye girilmiştir ne vakit, nasıl ayrılmıştır.	Hayır
Milli Mücadelede nerelerde ve hangi vasifelerde bulunmuştur.	Muğla abzası asker kalesinde
Abanacı lisanslardan hangisini bilir, eserleri vardır	Hayır
Askerlik hizmetini nerede ve nasıl yapmıştır?	Birinci umumî harpte Gallicyada ve senelerin muhtelif sınırlarında yapmış, Milli Mücadelede de muğla abzası asker kalesinde yapmıştır. Rütbesi Baş çavuştur.
Bu çerçevede dışında genel izahlar ve düşünceler	

25/Mart/1947 C.H.P. İlçe İdare Kurulu Bşk. Hamdi Yüzak

10/067

Ek- II: CHP Marmaris İlçe Teşkilatı'ndan İsmet Öner'in Biyografisi (BCA, 490.01.420.1749.1/37)

İSİM VE SOY İSİMİ	
Adı ve soy adı	İsmet Öner
Doğduğu yer ve tarihi	Marmaris 1905
Okul eğitimi, hangi okullardan hangi sınıflarda okuduğu ve diploması aldığı	30 Marmaris Müberrirleri İhtisatı bir hayriye mektebi tahsil edilmiştir. Son derece iyi okumuştur. 1924 yılında İstanbul'da okumuştur. 1925 yılında İstanbul'da okumuştur. 1926 yılında İstanbul'da okumuştur.
İstediği	İstediği
Partiye giriş tarihi	1934 yılında Marmaris İlçe Teşkilatı'na partiye girmiştir.
Partide aldığı özel vazifeler (tariklerle beraber)	1934 yılında Marmaris İlçe Teşkilatı'na partiye girmiştir. 1935-1936 yıllarında parti teşkilatında çalışmıştır.
Parti dışında bulunduğu kâğıtlar (gazeteler, kitaplar)	1936 yılında parti teşkilatında çalışmıştır. 1936 yılında parti teşkilatında çalışmıştır. 1936 yılında parti teşkilatında çalışmıştır.
Devlet teşkilatında bulunduğu vazifeler ve bu vazifelerden aldığı maaşları	1936 yılında parti teşkilatında çalışmıştır. 1936 yılında parti teşkilatında çalışmıştır. 1936 yılında parti teşkilatında çalışmıştır.
İsmet Öner başta bir siyasal partiye girmiştir. ne vakit, nasıl ayrılmıştır.	34 tarihinde İsmet Öner tarafından tahsis edilmiş maaşları tahsis edilmiştir. İsmet Öner tarafından tahsis edilmiş maaşları tahsis edilmiştir. İsmet Öner tarafından tahsis edilmiş maaşları tahsis edilmiştir.
İhtisat sınıflarında çalıştığı ve hangi vazifelerde çalışmıştır.	İhtisat sınıflarında çalışmıştır. İhtisat sınıflarında çalışmıştır. İhtisat sınıflarında çalışmıştır.
Yabancı devletlerin konsolosları ve diğer görevleri	Yabancı devletlerin konsolosları ve diğer görevleri.
Askerlik hizmetini nerede ve nasıl yapmıştır.	Askerlik hizmetini nerede ve nasıl yapmıştır.
Bu çerçevede dışındaki özel işleri ve diğerleri	Bu çerçevede dışındaki özel işleri ve diğerleri.

